

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Nie miecz, nie tarcz bronią Języka, / Lecz – arcydzieła!

Author: Magdalena Bąk

Citation style: Bąk Magdalena. (2018). Nie miecz, nie tarcz bronią Języka, / Lecz – arcydzieła!. W: R. Cudak, W. Hajduk-Gawron, A. Madeja (red.), "Na wrywki : 100 cytatów z polskiej poezji i dramatu, które powinien znać także cudzoziemiec" (S. 231-232). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Nie miecz, nie tarcz bronią Języka, / Lecz – arcydzieła!

O cytacie

Słowa te pochodzą z wiersza Cypriana Kamila Norwida *Język-ojczysty*. Są one odpowiedzią, której Lirnik udziela Energumenowi, domagającemu się czynów zbrojnych w sytuacji, kiedy „Wróg pokalał już i Ojców mowę”. Lirnik prezentuje stanowisko odmienne, przypomina, że języka i narodowej tożsamości bronią nie wielkie bitwy, ale osiągnięcia pisarzy i poetów. Literatura pozwala przechować najważniejsze wartości, kształtować świadomość narodu niezależnie od zewnętrznych okoliczności. W wierszu tym można dostrzec również swoistą ocenę romantycznej skłonności do zrywów zbrojnych – poeta przyznaje rację Lirnikowi: szansę na przetrwanie i przechowanie narodowej tożsamości (także w warunkach nasilającej się na ziemiach polskich germanizacji i rusyfikacji) dają nie nieudane i tragiczne w skutkach czyny zbrojne, ale wzmożona praca poetów i pisarzy propagujących oraz umacniających kluczowe dla kultury polskiej elementy.

O autorze i jego twórczości

Zob. **Czemu, cieniu, odjeżdżasz*

Z opracowań

Utwór został zbudowany na kształt dialogu filozoficznego. Norwid udzielił najpierw głosu Energumenowi. Jego wypowiedź określił mianem „krzyku”. Wyraził ją w taki sposób, aby dźwięczała w onomatopiecznym zgiełku słów: grom, grzmot, tętnią, rzą. I aby łączyła się aluzyjnie ze stereotypem barbarzyńcy („rzą konie stepowe”). Krzykowi wodza, który panoszył się przez połowę utworu, towarzyszyły gwałtowne uderzenia mieczem (?) w tarczę. Dla wyostrenia efektu dźwiękowego Norwid, przez analogię do słowa „miecz”, uznał tarczę za rzeczownik rodzaju męskiego („tarcz”). Riposta Lirnika, postaci sym-

bolizującej kulturę, zamknęła się w jednym krótkim zdaniu, mającym walor i funkcję pointy.

Inglot 1988, 66

Fragmenty z utworów Norwida nadgorliwi użytkownicy potrafią również zamienić w banał. Zdarza się to, kiedy aż do przesady w częstotliwości i nachalności stosowania spotykamy się ze „skrzydlatymi słowami” typu: „Odpowiednie dać rzeczy – słowo” (*Ogólniki*), „Nie miecz, nie tarcz bronią Języka, / Lecz – arcydzieła” (*Język-ojczysty*), „Ideał sięgnął bruku” (*Fortepian Szopena*). W wymienionych przykładach choć nie zastosowano ewidentnej korektury frazy, mierzi takie „błyszczanie” Norwidem, które pojawia się na szkolnych akademiach, w gazetowych artykułach i wśród innych tekstów kultury popularnej.

Kalinowski 2003, 172

Bibliografia

- Inglot M., 1988: *Wyobrażenia poetycka Norwida*. Warszawa.
Kalinowski D., 2003: *Gnomy, aforyzmy i złote myśli w liryce Norwida*. W: Chlebowski P., Toruń W., red.: *Liryka Cypriana Norwida*. Lublin.
Toruń W., 2003: *Wokół Norwidowej koncepcji słowa*. Lublin.

Magdalena Bąk